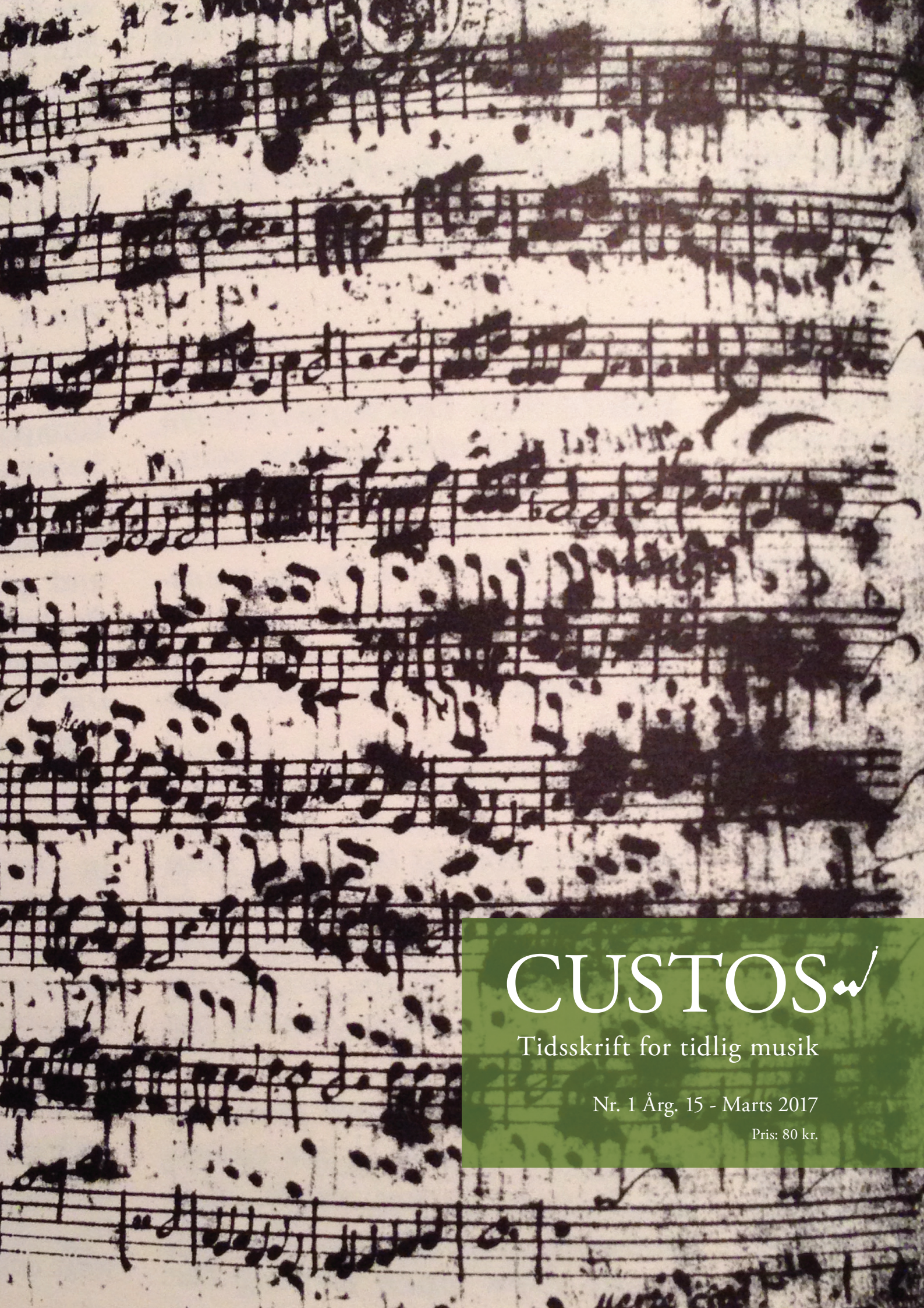

CUSTOS

Tidsskrift for tidlig musik

Nr. 1 Årg. 15 - Marts 2017

Pris: 80 kr.

MANUSKRIFTETS MYSTERIER

- EN INTRODUKTION TIL CODEX ROST

Musikeren Franz Rost (1640-88) afskrev et stort antal instrumentalværker i midten af 1600-tallet. Tre af hans omfattende manuskript-bøger er bevaret i Paris, men hvem var han, og hvad indeholder samlingen? Som optakt til en koncert med Ensemble Rost i marts besvarer Marie Stockmarr Becker her nogle af disse spørgsmål, og hun løfter sløret for, hvad en musiker i dag kan få ud af partiturerne.

AF MARIE STOCKMARR BECKER

Manuskripter og facsimile udgaver er daglig kost for de fleste musikere, der beskæftiger sig med tidlig musik. Der er en særlig magi i at arbejde med en overlevering fra fortiden, især når det gælder en notetekst, som endnu ikke er blevet fortolket, revideret og korrigeret - en sådan skat fra fortiden, der i sin mangel på klarhed og afkodning, inddrager musikerne så meget desto mere i en dynamisk fortolkningsproces.

Jeg vil i det følgende give en kort introduktion til Franz Rost og hans Codex, samt skitsere nogle af de udfordringer man som udøvende musiker står overfor, i arbejdet med et sådant manuskript.

Franz Rost

Der findes nærmest ingen vidnesbyrd om den tyske musiker, kopist og komponist Franz Rost. Mange af de informationer der er overleveret om ham er tvetydige, og man kan derfor kun skitsere hans liv hypotetisk.

Formodentlig blev Franz Rost født kort før 1640 i Mahlberg ved Schwarzwald; der er usikkerhed om hans præcise fødselsår. Det vides at han fik en præsteuddannelse ved Jesuiterskolen i Molsheim i årene 1655-1664; Her sang han i kirkekor og fik en musikalsk grunduddannelse. Fra 1653 lærte han at spille både orgel og violin, formodentlig hos kantoren i stiftskirken.

Fra forskellige dokumenter fremkommer det at han havde et embede ved Kollegiatkirken i Baden-Baden.

Fra 1660 samlede og kopierede Franz Rost en række triosonater fra kendte samtidige komponister - samlingen var sandsynligvis bestilt af Markgreven af Baden.

Franz Rost førte senere dette arbejde videre i Strasbourg, hvor han fik tjeneste i kirken *St. Pierre-le-Jeune*. Det var et held at han tog sit arbejde med sig fra Baden-Baden til Strasbourg; han reddede herved samlingen fra den sikre udslættelse, da det markgrevelige slot blev ødelagt i 1689 under den Pfalziske Arvefølgekrig.

Franz Rost døde i Strasbourg - hvornår præcis er der dog tvivl om. I et brev fra *Sébastien Brossard* (musiker, pædagog og samler, der senere opkøbte manuskriptet fra Rost's arving), står der at Franz Rost døde i 1688. Senere er der i et folke-register blevet fundet en anden dato: den 28. april 1696.

Codex Rost

Rost Manuskriptet, også kaldet Codex Rost, hører til blandt de vigtigste kilder til den europæiske instrumentalmusik fra det 17. århundrede.

En side fra Rost Manuskriptet der er opbevaret på Bibliothèque Nationale de France. Her ses det tydeligt hvordan blækket er trængt igennem de tynde sider.

Manuskriptet består af tre bøger indeholdende 157 værker. Disse daterer højst sandsynligt fra Franz Rost's samtid, dvs. fra omkring år 1640 til 1687.

Samlingen indeholder et stort antal kirkesonater, men også kammersonater og musik af mere underholdende karakter.

27 forskellige komponister, hovedsagelig fra Wien, Sydtyskland og Norditalien, er repræsenteret i samlingen. 81 af værkerne er anonyme - heraf formodes enkelte at være komponeret af Franz Rost selv.

Størstedelen af værkerne - helt præcist 122, består af triosonater for 2 violiner og basso continuo. Derudover indeholder samlingen triosonater for violin, bratsch og basso continuo, samt musik for viola da gamba, viola d'amore, og for solo violin.

Rost Manuskriptet er opbevaret i Paris på *Bibliothèque National de France*. Desværre har over tre århundreder sat deres spor i teksten: selv efter en omfattende restaurering i 1954-55, forbliver manuskriptet i dag næsten ulæseligt.

Annette Laffaille-Terrier, som var bibliotekar i musikafdelingen på *Bibliothèque National de France*, kopierede samlingen i årene 1952 til 1954. Denne kopi danner grundlaget for facsimile versionen som forlaget *Fuzeau* udgav i 2008.

Fortolkning

Arbejdet med Codex Rost er særligt spændende, da det byder på nogle helt unikke udfordringer i forbindelse med fortolkningen af partituret. En af udfordringerne er, at der findes utallige fejl og mangler i noteteksten. Disse er ikke rettet i facsimileudgaven fra *Fuzeau*, der præcist gengiver Annette Lafaille Terriers kopi, samt hendes få rettelser. Forlaget har dog tilføjet enkelte noter med tilhørende alternativ-løsninger til de steder, hvor der er åbenlyse fejl eller mangler; men mange passager er overladt til musikernes egen fortolkning. Dette gælder særligt i forhold til fortegn og deres opløsning: der findes ingen opløsningstegn i manuskriptet, og der er tilsyneladende heller ingen klare, gennemgående principper for, hvor længe fortegnene gælder. Der er ligeledes mange uklarheder omkring becifringerne i basso continuo-stemmen. I dette nærmest detektivagtige fortolkningsarbejde kræves der en god portion sund fornuft og en grundlæggende forståelse af den musikalske idé. Som musiker må man her virkelig ind under huden på komponisten, og man bliver således nærmest inddraget kompositionsprocessen.

Ensemble Rost består af Tinne Albrechtsen på violin, Marie Stockmarr Becker på bratsch og Babett Hartmann på orgel og cembalo. Den næste koncert med Musik fra Codex Rost finder sted på Early Monday i Koncertkirken, den 6. marts 2017, kl. 20:00

Manuskriptet giver anledning til mange andre vigtige spørgsmål.

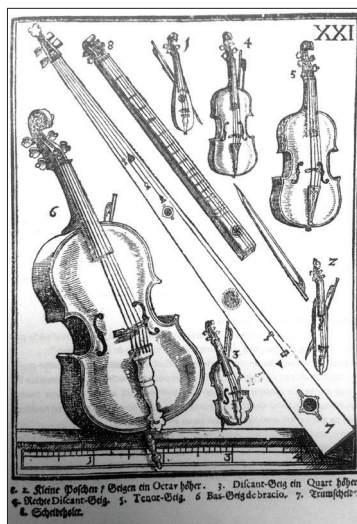
Et af dem vedrører instrumentationen: Problematikken i forhold til original-instrumentationen i sonaterne for violin, bratsch og basso continuo består i, at betegnelsen *Viola* blev brugt om flere forskellige instrumenter, både i renæssancen og i barokken.

I Codex Rost finder vi tre forskellige betegnelser for bratschen: *Viola*, *Alto* og *Braccio*.

Termen *Viola* er den mest tvetydige, da den både kan hentyde til en bratsch (*viola da braccio*), til en viola da gamba, men også til et bas-instrument: en violone (kontrabas).

Derudover kan termen også henvise til et instrument som Jean Rousseau beskrev i sin *Traité de la Viole* fra 1687: en *Basse de Violon* - et bas-instrument, der - hvis dets størrelse tillod det - blev holdt ligesom en violin. Instrumenttypen, som også fandtes i tenor-størrelse, var særligt udbredt i Italien på den tid.

Derfor er en sonate, der er beregnet for *Viola* og noteret i altnøglen, ikke nødvendigvis skrevet for bratsch. Med observation og sund fornuft kommer man dog et skridt nærmere komponistens hensigt: Følger violastemmen cembaloets bas linie, er stemmen højst sandsynligt skrevet for et bas-instrument. Sniger der sig en tenornøgle ind i violastemmen, kan det ligeledes være et tegn på, at stemmen er tiltænkt et bas-instrument eller en viola da gamba.

I sin *Syntagma Musicum* (1619), bind 2, bragte Michael Praetorius et billede af en *Bas-Geig de braccio*, som nok svarede til den type instrument, Rousseau også omtaler. Det er det store instrument (nr. 6) længst til venstre.

Et andet uhyre interessant spørgsmål som manuskriptet rejser, gælder de anonyme komponister.

Det samlede antal af værker fra Codex Rost, beregnet for violin, bratsch og basso continuo, er 8. Hele 5 af disse værker er anonyme.

Man kan ikke undgå at spørge sig selv, hvor disse anonyme komponister kom fra.

Kan man komme i nærheden af et svar, ved f.eks. at definere en national stilart i de anonyme sonater? Er nogle af værkerne skrevet i en stil, der kendetegner andre komponister repræsenteret i Codex Rost? Kunne Franz Rost have komponeret nogle af sonaterne, og i så fald hvilke?

Dette er kun nogle få af de spørgsmål og udfordringer man står overfor i fortolkningen af musik fra Rost Manuskriptet. Netop denne uvished, denne søgen efter svar, indbyder os som musikere til at efterforske, og gør det til noget helt særligt og eventyrligt at arbejde med tidlig musik.

Stockmarr Becker er bratschist og en aktiv ensemble-kammermusiker. Hun er uddannet i Paris, Basel og København. Marie spiller med barokensembler som Camerata Øresund, Concerto Copenhagen og Holmens Barok.

Senest har hun haft et to måneders stipendieophold på Accademia di Danimarca i Rom, hvor hun har forsket i italiensk barokmusik og retorik. Marie er også aktiv som orkestermusiker. Hun har været kontraktansat i DR Symfoniorkestret fra 2014-2016, og hun er fast leder af bratschgruppen i Basel Sinfonietta – et orkester specialiseret i ny musik.

Mød op til Early Monday i KoncertKirken, København, mandag d. 6. marts kl. 20 og hør et udvalg af værkerne fra Rosts manuskripter.